

nem is tudná feltartóztatni, még ha akarná is. Sohasem mondhat le azonban igazi feladatáról, amely az új körülmények között is az marad, ami korábban volt. A társadalom új formái csak új lehetőségeket nyújtanak — új alkalmakat a kegyelem működésére.”

*

Bizonyos, hogy nem volt még társadalom, amelynek tagjai mind egyformán gondolkoztak volna. Megállapíthatók azonban tipikus mentalitások, amelyek egy-egy társadalmi osztályra vagy rétegre, egy-egy foglalkozási ágra, a lakóhely és környezet szociális struktúrájára jellemzők. S nem kétséges, hogy a vallásos hitben való egyezés is sok tekintetben meghatározza a gondolkodást. Am éppen ez az utóbbi

mozzanat teszi a katolikus értelmiség és elsősorban a papság különös kötelességévé, hogy a hit tisztaságának megőrzése érdekében is különválassza és hatálytalanítsa azokat az ideológikus befolyásokat, amelyek csak megnehezíthetik a hívő emberek helyfoglalását és helybiztosítását a szocializmus rendszerében. Aki nem így fogja fel a feladatát, amelynek teljesítését itt és most hitünk szerint a Gondviselés követeli meg tőlünk, az nem szolgálja sem önmagának, sem a feléje tekintőknek, sem az egyháznak javát. Amellett súlyosan veszélyezteti a világnézeti türelmességre is kedvező békes együttélést, amely fontos feltétele annak, hogy népünk építő tevékenysége a maga összes lehetőségeiben zavartalanul bontakozzék ki.

A KIS ÚT

A Mária-tisztelettel kapcsolatban vannak bizonyos nehézségeim, értelmiek és érzelmiiek is. Mária kegyelemközvetítéséről mostanában mint leendő dogmáról olvashattunk sokat. Ha Jézus az egyetlen közvetítő Isten és emberek között, akkor miért van szükség Szűz Mária közvetítésére is? Másik zavar az, hogy a lelki írók nagyrésze a Mária-tisztelet elengedhetetlennek tartja az üdvösséghez. Való-e ez? A harmadik nehézségem, mintha a Mária-tisztelet jelen fokozódása elszakadóban lenne az egyházi hagyományoktól. Szeretnék ezekre a kérdésekre választ kapni, mert nem csak az én problémám, különösen az utóbbi.

A Mária-tisztelet helyes — azaz egyházi — felfogásának kialakításához elsősorban arra kell figyelniük, hogy Szűzanyánkkal való kapcsolatunk mindenestől természetfeletti, kegyelmi és istengyermekségünkkel a legszorosabban összefügg. A létnek ebben a valóságában Szűz Mária általános kegyelemközvetítői szerepe nemcsak érthető, de teljességgel szükséges is. Megmagyarázza ezt a Boldogságos Szűz kiváltságos helyzete a kegyelem rendjében. „Fiat”-ja, „legyen”-je, a nagy igen, amit az emberiség nevében az Istennek mond a megváltás művében való bensőleges közreműködését jelenti. Azzal pedig, hogy Isten kegyelmével a leghűségesebben közreműködött és így mintegy résztvett a keresztáldozatban, nem ugyan saját erejéből, de függésben Krisztustól, Krisztus Misztikus Testének és egyben minden megváltott léleknek a kegyelmi rendben valóságos anyja lett. Szűz Mária lelki anyasága — s ez az egyház határozott tanítása — nem jelképes és

nem érzelembeli csupán, hanem valóságos, annyira valóságos, mint istengyermekségünk.

Szűz Mária a megváltás kegyelme megszerzésében tehát közreműködött, közreműködik ennek a kegyelmi kincsnek közvetítésében is. Természetesen Jézus és Mária közvetítő szerepe teljesen más. Jézus közbenjárása — interpellatio — jogi és papi, hiánytalan és tökéletes. Mária kegyelemközvetítése — intercessio — nem kiegészítése Jézus közbenjárásának, hanem anyai közbenjárás Jézusnál.

Ez a kiváltságos hely a kegyelmi rendben nemcsak igazságos aziránt, aki maradéktalan engedelmisségével helyrehozta Éva lázadását, hanem igazságos és üdvös az egész emberiség számára is. A Boldogságos Szűz különleges kiváltsága nem öncélú, hanem az egész emberiség érdekében történő: ilyen úton adott valamennyiünknek az Isten valóságos édesanyját a lelki életben.

Igy jutunk a második kérdéshez.

Vajon ennek a személyes és valóságos lelki-életközösséget jelentő lelki anya és gyermeke viszonyának felfogása nélkül — mert ez és csakis ez a Mária-tisztelet és nem valamilyen „elmélet” — lehetséges-e üdvözlünk? Erre vonatkozólag a teológusok általános véleménye az, hogy a Mária-tisztelet bizonyos legalacsonyabb foka az üdvösségre szükséges. Ez a fentiek alapján érthető és nem érthető félre. Mert a Mária-tisztelet tulajdonképpen nem annyira oka az üdvösségnek, mint inkább jele, mint ahogy Mária különös tisztetét is a kiválasztás jelének tartják. A levélíróban egészen bizonyosan megvan nemcsak az a bizonyos legalacsonyabb fok, hanem még ennél sokkal több is. Viszont be kell látnia, hogy akiben még ez a minimum sincsen meg — hacsak nem külső vagy belső elháríthatatlan akadály miatt, mint pl. a másvalású keresztényeknél —, az szükségképpen annyira elveszítette már a lelki élet iránt minden érzékét, hogy üdvössége komoly veszélyben foroghat.

A harmadik kérdésre, hogy vajon a Mária-tisztelet jelen fokozódása nincse ellentétben az egyház hagyományai-val, csak annyit felelhetünk, hogy a szentatyáknál és legrégibb egyháztanítóknál nagyobb és ékebb, hogy ne mondjuk merészebb elnevezéseket senki sem adott a Boldogságos Szűznek. Sőt: maga a Szentírás a „legmerészebb”, mert Máriát *kegyelemmel teljesnek* jelenti ki. A Mária-tisztelet „fejlődéséről” csak abban az értelemben lehet beszélni, amilyen értelemben általában dogmafejlődésről beszélünk. („Cum dicas nove, non dicas nova” — „ha valamit újszerűen mondasz, még nem mondtál újat”). A dogmafejlődés az örök és változhatatlan igazságok századok folyamán történő kifejtése. A Mária-tisztelet is teljes egészében benne van a Szentírás „kegyelemmel teljes” állításában. Minden más ebből következik, Franzelin szerint itt a fejlődés nem más, mint a fögondolatból a legvégső és legfinomabb következtetésig való eljutás.

Prohászka mondja, hogy tulajdonképpen akkor élő bennünk valamilyen hitigazság, ha örömmé változik. Fokozottan igaz ez a Mária-tiszteletre. De — folytatja Prohászka — lehetséges, hogy sokaknak azért nincs örömük, mert az öröm életfeltételeit elhanyagolják. Az ilyeneknek először

azt kell a lelkükre kötnünk, hogy éljenek a természet s a kegyelem törvényei szerint, teremtsenek ökos életrendet testi-lelki világukban, akkor tudnak majd örülni. Mert a modern ember lelke elgyengül, tele van problémákkal s bizonytalanságokkal, konfliktusokkal. Vannak mély érzései, de a természetől elválasztja a kultúra, s Istentől elszigeteli sokféle filozófia; s ha hisz és gyakorolja is vallását, lelkében annyira vibrál a sokféle létprobléma, hogy valamiképpen dekadens. S itt mutat rá Prohászka olyan összefüggésekre, amelyekre nem igen gondolunk és ezért túlzott óvatossággal lépegetünk a tökéletesebb Mária-tisztelet felé. Az öröm ugyanis szorosan összefügg az erővel, az öröm az erő éneke.

A Mária-tisztelet tehát a hétköznapi gyakorlati életben elsősorban nem érzelem, bár a legmélyebb és legnemesebb érzelmeinket is felszínre hozza. A Mária-tisztelet elsősorban Mária követése. A májusi litánia csodálatos megszólításai megsejtetik velünk, hogy a lelki életben merrefelé keressük a nagyobb tökéletességet. Elmélyedés nélkül persze ezek merő szavaknál, furcsa kifejezéseknél alig mondanak többet. S hogy ismét Prohászkat idézzük, a lelki élet „nem iskola, hanem otthon” annak, aki a Szűzanyán keresztül, közbenjárását kérve és érenyeit követve igyekszik előre jutni. Otthon, mert hiányzik a kényszerűség és a kellelten törekvések keserűsége. Nem rabszolgamunka, hanem a szentpáli szabadság, mert nem szolgaságra, hanem szabadságra hívott bennünket az Isten.

De a felebaráti szeretet gyakorlásának is legbiztosabb záloga és utolérhetetlen példaképe a Szűzanya. A felebaráti szeretet alapja Jézus tanítása szerint világosan az: hogy amit a legkisebbnek cselekedtetek, nekem tettétek. Minden emberben Jézust keresni és meglátni, minden szolgálatunkat Jézusra vonatkoztatni és az ő kedvéért a legkisebbhez is szeretettel fordulni, ez a keresztény tökéletesség útja. Ez a *Kis Út* lényege is. A Szűzanya egész élete nem volt más, mint Jézus szolgálata. Elmélyedő, Istennel állandó kapcsolatban álló, szemlélődő, de ugyanakkor szorgalmas, minden nehéz és durva munkát szívesen vállaló élet, amilyen a korabeli szegény zsidó aszszonyok sorsa volt.

Reméljük, hogy ezeknek a dogmatikus és praktikus igazságoknak megfontolása a levélíró és más hasonló, kissé kételkedő lelket is meggyőz arról, hogy a Mária-tisztelet valóban az, aminek a kereszténység kezdete óta az egyház tartja: út Jézus felé, *per Mariam ad Jesum*. Mert Jézuson kívül semmi cél, minden csak eszköz, még a Mária-tisztelet is. Ha tehát nem vala-

milyen öncélnak tartjuk a Mária-tiszteletet, hanem a szeretetben való növekedésünk legnagyobb és legbiztosabb segítségének, akkor megszűnik a zavar, az értelmi és érzelmi is, megnyugszunk és nemcsak hitünk lesz örövendezőbb, hanem a gyakorlati élet kérdéseiben is friss és új erőt nyerünk.

(Eglis István)

N A P L Ó

AZ EMBER A VILÁGŪR KAPUJÁBAN... Amidőn a *Lunyik II.* nevű szovjet holdrakéta megérkezett égi kísérőtársunk felszínére 1959. szeptember 13-án, *P. Daniel O'Connell*, a Vatikáni Csillagvizsgáló Intézet igazgatója is nyilatkozott e világtörténelmi mértékkel értékelendő esemény jelentőségéről. És a tudós jezsuita a nagy *Wundt* szellemében járt el, mert igazságos és tárgyilagos volt, tehát az elismeréssel sem fukarkodott. A kísérleti lélekten megalapítója ugyanis azt mondotta volt egyszer: „A tudomány kérdéseiben határa van a türelmességnek: Ami igaz, az igaz, és ami hamis, az hamis”. Am az a probléma, hogy ember is eljusson a Holdra, még nincs megoldva — hangoztatta *O'Connell* a többi között. Meg kell találni azt a biztos módszert is, hogy az embert vívó rakétát vagy űrhajót épségben vissza is tudják hozni a Földre. S ezenkívül a rakéta személyzetét alkalmasint olyan veszedelmektől is meg kell óvni, melyekről mindeddig semmit sem tudunk. „Nincs azonban kizárva a lehetőség, úgy mond, hogy *egy-két év során* (pochi anni) megoldják ezeket a problémákat és akkor az ember először eléri a Holdat, majd később a Vénuszt és a Marsot”.

O'Connell, a nagytekintélyű szakember, természetesen részben tisztában volt azokkal az alapvető nehézségekkel, amelyek egyrészt az űrhajó kilövésével és visszairányításával járnak, másrészt pedig utasa életének biztosításával. És szavaiból mégis bizakodás csendült ki.

Nos, még két év sem telt el azóta s a Földkerekség valamennyi táján lélekzetvisszafogjtva kellett tudomásul venni minden ember fiának-leányának, hogy a szovjet tudósok megoldották ezeket a problémákat: 1961. április 12-e mindenha egyik legnevezetesebb dátum lesz a világtörténelemben. A századok majd egymás után telnek és múlnak, de ama nap új korszakot megnyitó eseményének ize-zamata megédésíti a késői nemzedékek visszaemlékezését szerte a Földön vagy tán még a távoli égitestekre eljutott földi-embereket is: *Akkor lépett az ember a Világűr kapujának a küszöbére...!* És ez mindenkor a szovjet tudomány munkásainak a dicsősége lészen! És *Gagarin* őrnagy neve is fényleni fog az annalesokban! *Bernhard Lovell* professzor, az angliai *Jodrell Banks* rádióteleszkópos állomásának igazgatója, *Tacitus* tömörségével fejezte ki a Föld körül való első űrhajózás értékét: „Ez a legnagyobb tudományos eredmény az emberiség történetében!”

Az első szovjetrakéta kilövése, tehát 1957. október 4-e óta, — s ekkor indult meg a roham a Világűr meghódításáért! — mondom, azóta kereken vagy 40 mesterséges hold és űrrakéta regisztrálta a Földtől kisebb és nagyobb távolságban az ott fennforgó viszonyok adatait. Ezeknek a különböző természetű tényeknek és folyamatoknak szabatos megismerése elméleti s gyakorlati szempontból egyaránt rendkívül nagy érdeke a tudománynak. Pontosabban a fizikának, csillagászatnak, asztrofizikának és egynéhány rokon tudományágnak. Elméletileg azért, mert — hogy *Aristoteles* kifejezésével éljünk — „az ember természeténél fogva tudni akar”. Vagyis kozmológiai vonatkozásban mind több és több ismeretet kíván magának a Világmindenség keletkezéséről, szerkezetéről és alakulásáról szerezni. Gyakorlatilag meg azért, mert éppen az elmúlt évtizedek elmélődései s kutatásai megteremtették immáron az alapot arra, hogy az ember megpróbálja hozzáfogni évezredek álmodozásának megvalósi-